

NRO 14107 Ålleberg, Åslesänkan och Sydöstra Falbygden - Falköpings

kommun Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14107 **Områdesnamn:** Ålleberg, Åslesänkan och Sydöstra Falbygden **Kommun:** Falköping **Kartblad:** 7D NV, 7D NO, 8D SV, 8D SO **Area:** 6655 ha **Naturgeografisk region:** 22b, Götalands centrala slättbygder, Falbygden. **Kust/havsregion:** - **Regionsindelning av sjöar och vattendrag:** - **Agrara kulturlandskapsregioner:** Västergötlands slätt- och odlingsbygder. **Landskapsformer:** Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m, kullig terräng med relativ höjd 50-100 m., platåbergsområde. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Geovetenskap Alvar Isranddelta, rullstensås Odlingslandskap Naturbetesmark, Äng Flora Kalkfuktäng Flora Sumpskog Vegetationsrikt vatten Fauna Ädellövskog

Värdeomdöme: Ålleberg är ett platåberg med diabastäcke över kambrosiluravlagringar.

Kalkstensplatå uppdelad i en västlig och östlig del av Åslesänkan med urbergsfönster. Djupadalen i Karleby som skär igen de tre undre sedimentära bergartslagren är 194 typlokal för åtskilliga fossiler. Ädellövskog med rik kryptogamflora på Ållebergs östsluttning. Vartoftasjön är en kalkrik och vegetationsrik sjö med stort ornitologiskt värde. I den södra delen finns flera extremrikkärr med rik flora bl a Sjöängen med stor förekomst av bl a myrbräcka. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet finns vid Ålleberg, i Karleby, Vartofta- Åsaka och Näs. Utmarksbeten med enastående lång kontinuitet finns på Ållebergs platå och på Nordfalan. Andra värdefulla betesmarker med stora kalkfuktängar bl a med stor ögontröst finns i Leaby och vid Stommen. Naturbetesmarker med torrbackar, åsar och åkerholmar i Vartofta-Åsaka och Näs har en unik torrängsflora med bl a fjädergräs, drakblomma och smalbladig lungört. **Huvudkriterier:** A, C, D **Stödskriterier:** Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, nyckelområde, funktion **Förutsättningar för bevarande:** Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift av naturbetesmarker och skötsel av landskapselement. Skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn i skyddsvärda biotoper i skogen och i områden där förutsättning finns för dessa. Önskvärt är restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks- /betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling på olämpliga ställen, överföring av lövskog till granskog, vägdragningar, täkt, schaktning, tippning eller andra markarbeten samt olämpligt lokaliserad eller anpassad bebyggelse och anläggningar av olika slag. Andra verksamheter som kan minska naturvärdena är bl a spridning av gifter eller gödselmedel utanför åkermark, dikning eller annan markavvattning, utsläpp av dräneringsvatten från åkermark i sjö och kärr, friluftsliv i känsliga områden. Borttagning av, upplag på och spridning av gödsel på landskapselement som åkerholmar, breda åkerrenar och torrbackar kan allvarligt skada den biologiska mångfalden. Även gallringar, uttag av enstaka äldre träd och andra skogliga åtgärder i platåbergens ädellövsskogsklädda sluttningar kan vara ett hot mot naturvärdena liksom förändringar av artrika vägkanter och vägslänter. **Säkerställande och internationell status:** Djupadalen i Karleby, Nolgården i Näs och Ålleberg är naturreservat. Ållebergs äne, Sjöängen och Stipakullen i VartoftaÅsaka är naturminnen med rik flora. Ett område omfattande Ålleberg och omgivningarna till riksväg 47 har sedan 1967 ett skydd för landskapsbilden. Ett par extremrikkärr är biotopskyddade. Området berörs av Natura-2000 områden (art- och habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Ålleberg, Åslesänkan och sydöstra Falbygden omfattar ett område med flera för Falbygden karakteristiska landskapselement. Området utgör en del av Sveriges äldsta kulturbygder med stor rikedom på fornminnen och enastående kontinuitet i hävd och odling. Landskapet i de norra delarna av området präglas av kambrosilurberggrundens former, Ålleberg är det högsta 335 m.ö.h., av de västgötska platåbergen. Berget har även på diabasplatån stora öppna partier och från norra spetsen har man en vidsträckt utsikt över Falbygden. Välexponerade bergartslager med fossil finns på olika nivåer. Rasbranter och ädellövskog finns i sluttningarna. Nordost om Ålleberg vidtar en platå belägen

på kalkstenslagret. Markerna i denna del har genomgående tunna jordlager med en vegetation av sumpskogar, kärr, kalkfuktängar och alvarvegetation, där marken ej är uppodlad. 195 Öster om kalkstensplatån finns en ungefär en mil lång depression i sedimentberggrunden, den s.k. Åslesänkan, utsträckt i nord-sydlig riktning. Sänkan täcktes förr av myrmark, Åsle mosse, varav nu endast återstår en rest i de centrala delarna. Övriga delar är utdikade och uppodlade. Denna rest är intressant för pollenanalyser, då den är belägen i ett område med särskilt lång kulturhistoria. Berggrunden under torven består av urberg och Åslesänkan är således ett s.k. urbergsfönster. Rännefalan är ett av Sveriges mera kända isranddeltan. Den sydöstra delen är nästan helt plan och är uppodlad. Sydsidan är flikig med välutvecklade distallober och dalgångar som utnyttjas som betesmark. Distalloberna har en intressant torrmarksflora. Nutida bebyggelse bär på flera ställen prägel av gammal bystruktur. De tre radbyarna Lovene, Karleby och Leaby är av särskilt intresse i det sammanhanget. Representativa odlingslandskap med lång kontinuitet finns vid Ålleberg, norr om Karleby och kring Vartofta-Åsaka. Representativa ängar och naturbetesmarker förekommer rikligt i området, varav de mest värdefulla ligger vid Vartofta-Åsaka, flera objekt, Höjentorp-Nolgården, Näs, Ållebergs platå, Stommen-Slöta, Leabykärret och Karlebyhed-Nordfalan. Längst i sydost runt Vartofta-Åsaka, är landskapet öppnare med ett antal slingrande, supraakvatiskt bildade åsar. Här finns Falbygdens rikaste förekomster av stäppartade torrängar med bl.a. två förekomster av fjädergräs. Vartoftasjön är en näringsrik, grund slättsjö omgiven av starrängar och al- och björkridåer. Vattenaloe bildar stora bestånd i sjön. Fågellivet är rikt med åtskilliga häckande arter, bl.a. svarthakedopping, brunand och rödbena. Sjöängen utgörs av ett topogent extremrikkärr av gungflytyp med mycket höga botanisk värden. Här växer exempelvis myrbräcka och fjällskära. Nordfalan utgörs delvis av en beteshävdad fuktäng med höga floristiska värden. Floran i objektets alla delar är starkt påverkad av jordlagrens och berggrundens höga kalkhalt. En stor mängd kalkkrävande och kalkgynnade växter förekommer.

Anmärkning: 6 klass 1-obj, 1 klass 2-obj och 4 klass 3-obj i VMI samt 11 klass 1-obj, 3 klass 2-obj och 18 klass 3-obj i Ä&H ingår i området. Av dessa ingår 9 objekt i Nationella bevarandeplanen. Vartofta-Åsaka och Falköping är värdefulla helhetsmiljöer i Nationella bevarandeplanen..

Referenser: Fridén L. 1959: Steppäng och stipakullar på Falbygden. I "Från Falbygd till Vänerkust", sid. 228-243. Fridén L. 1951: Falbygden och dess platåberg - botaniska strövtåg i hembygden. I "Curry-Lindahl K. & Swanberg P O. Natur i Västergötland. Munthe H. 1906: De geologiska hufvuddragen af Västgötaberget och deras omgivning. SGU Ser C N:o 198. Stockholm. Andersson L. & Appelqvist T. 1983: Översiktlig inventering och skötselplaneförslag över Ålleberg. Länsstyrelsen i Skaraborgs län. Meddelande 13/83. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1992: Bevarandeprogram och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden i Skaraborgs län. Länsstyrelsen 8/92. Mariestad. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1997: Ängs- och hagmarker - Sammanställning. Länsstyrelsen. Mariestad. Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm. Naturvårdsverket, 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Solna. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad. 196 Andersson, L. 1995: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. Länsstyrelsen i Mariestad.